

Ťažko uveriť, že film „Notre-Dame v plameňoch“ vznikol v dnešnom sekulárnom Francúzsku

Piotr Gociek

18. augusta 2022 ✝ Spoločnosť

Film „Notre-Dame v plameňoch“ je vyslovene arcikatolícky, až je ťažké uveriť, že vznikol v dnešnom sekulárnom Francúzsku. Je natočený na spôsob klasických katastrofických filmov s tým rozdielom, že namiesto horiaceho mrakodrapu v Los Angeles, namiesto potápajúcich sa Poseidonov, Britannicov či Titanicov, namiesto miest ohrozených výbuchmi sopiek, dostávame príbeh o požiari najslávnejšej katedrály na svete.

Zdroj: youtube.com

Na začiatku sú chvíle optimizmu, čoskoro sa prestanú brať do úvahy predpovede o blížiaci sa katastrofe a nakoniec sa začne boj proti živlu, ktorý sa zdá byť nezastaviteľný. Bez ohľadu na to, na čo všetko ešte treba obrátiť pozornosť (a je toho veľa!), je potrebné zdôrazniť, že máme do činenia s prácou profesionála, ktorý presne vie, ako pritiahnuť diváka k obrazovke. A má veľmi ťažkú úlohu, pretože si pamätáme, ako sa požiar v Notre-Dame začal a ako sa skončil. Vieme, že tam neboli žiadne obete, máme v hlave obrazy z televíznych prenosov alebo fotografie zo sociálnych sietí. Navyše sa to všetko stalo len nedávno – 15. apríla 2019.

Ako teda predať to, čo už poznáme? Ako zdôrazniť emócie a napätie? Koniec koncov, tematické kanály už stihli ukázať zákulisie záchranej operácie v niekoľkých viac či menej úspešných televíznych dokumentoch.

A predsa je to možné. Skvelým profesionálom, ktorý dokázal nemožné, je francúzsky filmový veterán Jean-Jacques Annaud, tvorca filmov ako *Boj o oheň*, *Milenec* (podľa prózy Marguerite Durasovej), *Sedem rokov v Tibete* či *Meno ruže*. Toto posledné odporúčanie by práve v kontexte projektu „Notre-Dame v plameňoch“ mohlo znepokojovať, pretože, ako si pamätáme, obraz Cirkvi v stredoveku nebol vo filme *Men o ruže* príliš priaznivý. Nezabúdajme však, že za toto poslanstvo je zodpovedný autor knihy Umberto Eco. Annaud vedome prevzal vzorce katastrofických filmov a naplnil ich obsahom, ale najdôležitejšie poslanstvo je toto: dôvod, prečo nás tento film dojme, nie je ten, že ide o veľký požiar – na plátne sme videli už oveľa „malebnejšie“ katastrofy. „Notre-Dame v plameňoch“ je v prvom rade arcikatolícky film, ktorého poslanstvo je mimoriadne nemódne. Dokonca čakám, kedy sa v recenziách začne objavovať slovo „reakcionársky“.

Najsvätejšie relikvie kresťanstva

Čo je v stávke v hrdinskom boji parížskych hasičov? Po vypuknutí požiaru bola katedrála rýchlo a úspešne evakuovaná. „*Posielame ľudí do plameňov, aby zachraňovali iných ľudí,*“ pripomína veliteľ hasičov, „*nie aby zachraňovali kamene. Notre-Dame, nech je akokoľvek veľkolepá a dôležitá, sa dá obnoviť; stratené ľudské životy sa vrátiť nedajú. Heslom je „zachrániť umelecké diela“* (v klenbách a vitrínach katedrály sa ich nachádza viac ako 1300). *Implicitné posolstvo znie: zachraňujte, kým môžete, kým to plamene dovoľia, kým sa ohnivá búrka nerozšíri zo strechy na zvyšok budovy, kým sa nezrútia steny* (veľa nechýbalo).“ Všetky tieto požiadavky sú správne a samozrejmé. Až na to, že katedrála ukrýva niečo viac: najsvätejšie relikvie kresťanstva vrátane Kristovej trňovej koruny.

Boj o záchranu relikvií sa stáva hlavnou témou, trňová koruna hlavnou postavou, boj o jej záchranu vrcholom filmu (dokonca dvoma vrcholmi, ale viac neprezradím). Takže už nie katedrála ako pamiatka, ale ako symbol. Srdce Francúzska. Duša Francúzska. Duša západného kresťanstva. Jeden z recenzentov britského *Guardianu* sa vyjadril, že protagonistom filmu ani nenapadlo, že riskujú svoje životy pri obrane niečoho, čo je s najväčšou pravdepodobnosťou stredoveký podvrh. Slová, ktoré sú pre moderného ateistu z ľavicovej tlače prirodzené, ale každý katolík sa v reakcii na ne môže len chápavo usmiať.

Neznámy vzhľad trňovej koruny...

Srdce viery, duša Francúzska – ale duša rozpoltená. V Annaudovom filme je vrcholná scéna, keď sa jedna z pracovníčok múzea snaží hasičovi vysvetliť, čo má vlastne zachrániť. Vysvetľuje mu: „*Kaplnka, apsida, relikviár.*“ Pozerá sa na ňu, akoby hovorila plynule po čínsky. Je zrejmé, že sa práve stretla s predstaviteľom úplne sekulárneho Francúzska. Žena teda skúša iný prístup: „*Taká sklenená vitrína.*“ Potom hasič konečne pochopí. Ale hneď sa pýta: „*A ako vyzerá tá trňová koruna?*“

Našťastie sú na scéne aj ďalší, takže misia sa podarí. Možno si pamätáte na titulky v novinách a televízii z tých čias: „*Hasičský kaplán hrdina*“ a podobné. Išlo o otca Jeana Marca-Fourniera, ktorý predtým pôsobil ako vojenský kaplán v Afganistane. Jean-Jacques Annaud však urobil zaujímavé rozhodnutie: áno, mená jednotlivých postáv sa dozvedáme len okrajovo, ale o žiadnej z nich sa nedá povedať, žeby bola hlavným hrdinom. Pokiaľ ide o postavy „*Notre-Dame v plameňoch*“, film má kolektívneho hrdinu a – neurazte sa – vedľajšieho hrdinu. Pretože hlavnou postavou je katedrála.

Mlčiaci kolos, ktorý sa na nás pozerá očami sôch predstavujúcich Máriu, očami svätcov, archanjelov a pápežov z drevených sôch a obrazov v katedrále a napokon očami kamenných chrličov, ktoré v jednom momente začnú plúť roztavené olovo. Toto nie je obyčajné miesto, toto nie je obyčajná bitka. Sme na konci času: pri pohľade zvnútra katedrály to vyzerá, akoby sa nebesá otvorili a zoslali oheň. A keď prievan zabuchne drevené dvere vedúce do jednej z veží a uväzní hasičov, zdá sa, akoby sa diabol zahnal chvostom. Dojem, že sledujeme boj dvoch nadprirodzených síl, je v tomto filme veľmi silný.

Živá viera, silná viera, viera navzdory modernej dobe. V Annaudovom filme sa ľudia modlia, spievajú piesne, riskujú svoje životy pre Kristovu trňovú korunu. Kňaz zachraňuje hostie, kaplán relikvie, hasiči budovu a republika zachraňuje možno iba svoju povesť. Keď sa autor filmu venuje svetským otázkam, je v ňom veľa zlomyseľnosti. Tu prezident Emmanuel Macron odkladá svoj prejav o protestoch žltých viest a osobne sa objavuje pred katedrálou, aby televízne kamery mohli ukázať, ako veľmi je znepokojený. V skutočnosti mu však neveríme, pretože to celé vyzerá ako zle zinscenovaná propagandistická šou, pričom samotní hasiči špeciálne pre jeho príchod zriadili falošné veliteľské centrum, aby sa pán prezident mohol ofotiť na pozadí

obrazoviek, ale zároveň nerušil skutočnú prácu. Keď relikvie zachránia, úradník ich vytrhne kňazovi z rúk s týmito slovami: „*Ludovít IX. kúpil trňovú korunu za peniaze zo štátnej pokladnice, takže patrí Francúzskej republike.*“ Až na to, že republika tu vyzerá ako kartónový štát: starý, nefunkčný požiarny systém, ktorý sa nikto neobťažoval opraviť, preplnený Paríž, cez ktorý sa hasičské autá nedostanú; reportér TF1 na motorke sa dostane na miesto rýchlejšie ako auto s veliteľom a tak ďalej.

Unavený, pomalý, bezmocný

Pri sledovaní filmu „Notre-Dame v plameňoch“ som si spomenul na názov knihy Marka Magierowského: *Unavený. O kríze západnej Európy*. Unavený, pomalý, bezmocný a predsa bezstarostný. Annaudov film je aj v tomto smere silným hlasom: je podobenstvom o svete, ktorý nie je pripravený na ťažké časy, ktorý upadá, kde sa z kostolov stávajú len múzeá alebo atraktívne atrakcie (hoci v Notre-Dame sa stále slúžia omše). Možno už na tomto svete nie je miesto pre katedrálu, možnože by jej zánik bol symbolom éry, ktorá sa končí – úsvitu postkresťanskej éry? Veď sa nachádza v srdci francúzskeho hlavného mesta, ktoré bolo kedysi známe ako prvá dcéra Cirkvi!

Hľadáme znamenia: Notre-Dame zhorel pár dní pred Veľkou nocou; keď prišla ďalšia, svet už ochromila pandémia a o dva roky neskôr už prebiehala vojna na Ukrajine. V apríli páter Patrick Chauvet pre Vatikánsky rozhlas uviedol, že obnova katedrály sa dostáva do najcitlivejšej fázy rekonštrukcie klenby nad loďou, rekonštrukcie krovov a obnovy veže. „*Dúfame, že do konca roka 2024 bude katedrála Notre-Dame opäť otvorená pre veriacich a návštevníkov,*“ – oznámil správca chrámu. Zdá sa, že to budú len dva roky, ale aký svet nás bude obklopovať potom? Aké hrôzy na nás čakajú v najbližšej budúcnosti?

Hľadáme znamenia ďalej: to, čo sa stalo v Paríži v apríli 2019 je – koniec alebo nový začiatok? Dav modliaci sa pred horiacou katedrálou, americkí turisti spievajúci „Amazing Grace“ na brehu Seiny, hľadiaci na vzdialený oheň – sú to predstavitelia umierajúceho sveta alebo tí, ktorí prenesú vieru cez horiacu priepasť, tak ako páter Jean Marc-Fournier zdvihol Kristovu trňovú korunu z ohňa?

Medzi protagonistami filmu „Notre-Dame v plameňoch“ je aj malé dievčatko, ktoré 15. apríla 2019 prišlo so svojou matkou do katedrály na rannú omšu. A naozaj chcela zapáliť sviečku – hoci nevieme, s akým zámerom. Dávajte si na ňu pozor, najmä keď sa opäť objaví v závere filmu. Annaudovo posolstvo je jasné: ak niečo môže zachrániť svet, tak je to čistá, hlboká, detsky jednoduchá viera.

© Všetky práva vyhradené. Článok bol prebraný z týždenníka DoRzeczy.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/tazko-uverit-ze-film-notre-dame-v-plamenoch-vznikol-v-dnesnom-sekularnom-francuzsku/>